

L'IMPULS DE LA RECERCA I LA FORMACIÓ EN DESENVOLUPAMENT RURAL I COOPERACIÓ. L'EXPERIÈNCIA DEL CENTRE DE COOPERACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT RURAL

Gemma Casal Fité

El Centre de Cooperació per al Desenvolupament Rural (CCDR) de la Universitat de Lleida es va crear a finals de l'any 2006 amb el suport financer de l'Agència Catalana de Cooperació per al Desenvolupament, l'Ajuntament de Lleida i la Universitat de Lleida. La motivació principal del centre ha estat, des dels seus inicis, donar suport a les diferents iniciatives de recerca i formació sobre el desenvolupament rural, per tal d'incrementar l'eficàcia de les accions de cooperació que es duen a terme en les comunitats dels països dels sud. L'objectiu principal del centre és el d'esdevenir un recurs per aquelles persones i entitats dedicades a la recerca i la formació sobre desenvolupament rural, oferir les accions formatives i els resultats de la recerca als diferents agents de la cooperació i el desenvolupament rural, i acollir i canalitzar les seves demandes.

El desenvolupament rural ha estat, al llarg dels últims 60 anys, l'eix principal d'actuació de la majoria de les agències de cooperació, i actualment centra bona part dels interessos de les organitzacions de cooperació i de les universitats d'arreu. En la última dècada, els investigadors i les investigadores de les diferents universitats i centres de recerca de l'Estat Espanyol, han incrementat el nombre de recerques sobre desenvolupament rural i cooperació; de vegades investigacions focalitzades sobre temàtiques i/o espais molts concrets de les comunitats rurals dels països del sud, altres en un context més ampli centrades en l'anàlisi dels factors condicionants del desenvolupament rural o de l'abast i l'eficàcia de les polítiques públiques de desenvolupament i de les accions de la cooperació. Per altra banda, les organitzacions i entitats que treballen en cooperació per al desenvolupament rural, han ampliat el nombre de projectes i millorat les accions dutes a terme. Aquest creixent interès per la cooperació al desenvolupament rural també porta implícit una sèrie de reptes i limitacions que es plantegen tant des del propi àmbit universitari com des de les entitats i organitzacions dedicades a la cooperació:

- Existeix un àmbit laboral en expansió lligat a la cooperació i al desenvolupament rural, i tot i l'àmplia oferta de formació sobre aquestes temàtiques, manca encara una formació acadèmica sòlida que aculli tota aquesta demanda, tant des d'un perfil professionalitzador, com d'un perfil de recerca.
- Des de l'àmbit de la recerca, els grups d'investigadors i investigadores continuen requerint la creació i el suport de xarxes nacionals i internacionals de recerca sobre diferents àmbits del desenvolupament rural, aquestes xarxes han d'esdevenir efectives i canalitzar, impulsar i acollir diferents projectes i recerques, a la vegada que es consolidin com a veritables espais de debat i reflexió sobre les nocions i implicacions de la cooperació i el desenvolupament.
- Els països receptors de cooperació han de rebre també el suport necessari per a les pròpies recerques i, a la vegada, per a què els grups d'investigació del sud siguin més presents en les xarxes internacionals de recerca; a la vegada que la producció científica del sud tingui més ressò en el món de la cooperació al desenvolupament.
- En els últims anys, les universitats i grups de recerca, al igual que diferents entitats i associacions destinades a la cooperació internacional, han incrementat el nombre de recerques, l'oferta formativa i les accions sobre desenvolupament rural; però aquesta es troba en moltes ocasions amb dificultats d'unificar esforços per a què la recerca i l'acció de cooperació estiguin vinculades, i siguin les unes complementàries de les altres. Aquest és un dels reptes de futur per a les universitats i per a les organitzacions i entitats destinades a la cooperació al desenvolupament rural, i un dels reptes que es planteja el CCDR.

Les àrees de treball del centre són quatre:

- 1.- Models i paradigmes del desenvolupament rural
- 2.- Sobirania alimentària, millora dels sistemes productius i accés i gestió sostenible dels recursos naturals.
- 3.- Migracions i desenvolupament.
- 4.- Polítiques públiques de desenvolupament rural: educació intercultural, salut....

La tasca del centre, durant aquests dos anys de trajectòria, ha estat impulsar accions conjuntes amb diferents universitats, centres de recerca, grups d'investigació i entitats i associacions del desenvolupament rural. Els objectius específics dels que parteix el centre són:

- **Impulsar un model formatiu en matèria de desenvolupament rural.** Des del centre s'han ofert diferents accions formatives: cursos o jornades especialitzades sobre els factors condicionants del desenvolupament rural (gènere, agricultura, educació, salut...); l'interès fonamental es crear un espai de debat i reflexió on hi siguin presents diversos agents de la cooperació al desenvolupament rural, ja sigui des de l'àmbit de la recerca, de les polítiques públiques i de la praxis de la cooperació al desenvolupament.

L'objectiu principal, però, en matèria formativa ha estat la creació del **Màster Oficial en Desenvolupament i Cooperació Internacional** de la Universitat de Lleida, en col·laboració amb la Facultat Latinoamericana de Ciencias Sociales (FLACSO), amb seu a l'Equador; un màster especialitzat en l'àmbit rural que s'inicia el curs 2008-2009. Aquest màster té com a objectiu principal garantir un perfil investigador o professional que permeti l'especialització en diferents aspectes del desenvolupament rural, però mantenint una indispensable visió de conjunt, i iniciant als estudiants en les possibilitats que els ofereix la reflexió crítica, la recerca i la pràctica en institucions i organitzacions de desenvolupament. És un màster des d'una òptica multidisciplinar, amb la col·laboració de professorat de diferents universitats i centres de recerca, tan nacionals com internacionals i d'especialistes de prestigi en matèria de desenvolupament rural, que dóna cabuda a un ampli ventall d'estudiantat que vingui de diferents formacions i amb interessos diferents però complementaris, ja sigui pel seu interès en la recerca o en la professionalització en organitzacions de cooperació i desenvolupament.

- **Impulsar la recerca amb grups interdisciplinaris i el foment de xarxes internacionals de recerca.** Seguint les línies de treball del CCRR s'ha creat la **Xarxa Internacional d'Educació Intercultural Bilingüe RINEIB** que engloba investigadors, universitats, centres de recerca i organitzacions no governamentals per al desenvolupament de diferents països d'Amèrica Llatina (Argentina, Xile, Equador, Brasil, Guatemala, Perú, Mèxic) i Espanya. Es tracta d'una xarxa d'investigació i docència en relació a projectes, grups o unitats de recerca d'àmbit europeu i llatinoamericà, d'estudis sobre educació, polítiques de reforma educativa i

interculturalitat. L'objectiu primordial de la RINEIB és proposar i realitzar investigacions i estudis socioculturals, bàsicament sobre aspectes socieducatius, dels processos de socialització, identitat i de la construcció de la interculturalitat des d'un enfocament interdisciplinar. El primer projecte presentat té com a objectiu estudiar, descriure i analitzar comparativament diferents experiències d'Educació Intercultural Bilingüe (EIB) a l'Amèrica Llatina, segons els diferents sistemes educatius. Els estudis i projectes d'aquest tipus permeten detectar quins són els punts forts i els punts dèbils dels diferents models d'EIB, i proposar millores per al desenvolupament de l'EIB i de les diferents polítiques educatives i dels projectes de cooperació a l'educació en les àrees rurals.

Per altra banda s'ha iniciat la creació de la **Xarxa d'Investigadors en Migracions i Desenvolupament: Codesenvolupament**. Aquesta xarxa es troba en procés de creació i en una primera fase pretén englobar a aquells grups de recerca i investigadors de diferents universitats de l'Estat Espanyol, que dins els seus estudis de migracions tenen com a objecte d'estudi el codesenvolupament des d'una perspectiva àmplia i amb un enfocament pluridisciplinar. Aquesta iniciativa neix en el marc del Congrés Internacional de Codesenvolupament que es va realitzar a Lleida l'abril de 2008, coorganitzat per diferents institucions i organitzacions d'àmbit català. La temàtica de les migracions té una efervescència tant dins del món acadèmic com en els projectes d'acció social i assistencial. Totes les universitats de l'Estat Espanyol tenen grups de recerca o investigadors que tenen les migracions com a objecte d'estudi, i el binomi migracions i desenvolupament és present en molts dels estudis; la creació d'una xarxa d'investigadors que analitzin el codesenvolupament té com a objectiu principal unificar els esforços sobre aquesta temàtica, posar en comú les diferents recerques i iniciatives, a la vegada que troba els canals adequats per a què la producció científica sobre aquesta temàtica pugui ser d'utilitat, tant a les entitats i organitzacions de codesenvolupament, de cooperació com per a les polítiques i accions sobre migracions.

Un altre dels eixos temàtics del CCDR és **Turisme i Desenvolupament**. L'escola de turisme de Tarragona i el Grup de Recerca d'Anàlisi Territorial i Estudis Turístics del Departament de Geografia de la Universitat Rovira i Virgili han organitzat, amb el suport del Centre de Cooperació per al Desenvolupament Rural, un seminari sobre turisme i cooperació que pretén conèixer quin és l'estat actual de la recerca en

aquesta temàtica i constituir les bases d'una xarxa d'investigadors i investigadores sobre turisme, desenvolupament i cooperació.

Les xarxes d'investigació tenen un doble objectiu, per una banda la de posar en comú les recerques i donar suport a les iniciatives i projectes que sorgeixen en el marc dels grups de recerca de les diferents universitats; i un segon objectiu és ampliar la relació de la xarxa amb les organitzacions i institucions de cooperació al desenvolupament, amb la doble perspectiva de transferència de coneixements i experiències sobre la temàtica i el propi terreny d'actuació, així com la de recollir les demandes de recerca que sorgeixen des de la pròpia praxis; per tal d'actuar conjuntament i complementar les accions de cooperació i el projectes de recerca. Es tracta **d'impulsar un sistema efectiu de transferència de coneixement**, un dels objectius del centre, i de bona part de les institucions de recerca i dels agents polítics de cooperació al desenvolupament.

I finalment, una de les tasques del CCDDR ha estat la creació d'un **Fons Documental** per a facilitar informació i documentació especialitzada en temes de desenvolupament rural a investigadors i investigadores i als agents de la cooperació, que permeti la realització de les recerques i també la creació d'una consciència crítica sobre els diferents aspectes de la cooperació al desenvolupament rural; des d'una òptica multidisciplinària i que abasti les diferents línies de treball del centre. Part de les tasques d'aquest fons documental és també la publicació de materials i documents, sorgits de les recerques impulsades des del CCDDR i de les jornades i espais de debat i reflexió que crea o fomenta el CCDDR.

El treball futur que es planteja el centre en l'àrea de recerca és la consolidació de les xarxes de recerca creades en aquest dos anys, acollir i fomentar els projectes de recerca que es presentin en el sí d'aquestes xarxes; i la creació d'una nova xarxa internacional en matèria de salut i desenvolupament rural. En quan a formació, el repte principal és la consolidació del Màster en Desenvolupament i Cooperació Internacional de la Universitat de Lleida, i l'ampliació de cursos especialitzats en la professionalització d'agents del desenvolupament rural i la cooperació. Un dels reptes més importants, però, serà el de bastir veritables canals de transferència de coneixement i l'impuls d'aplicabilitat de la recerca.